Magyar Irodalmi Hírlevél

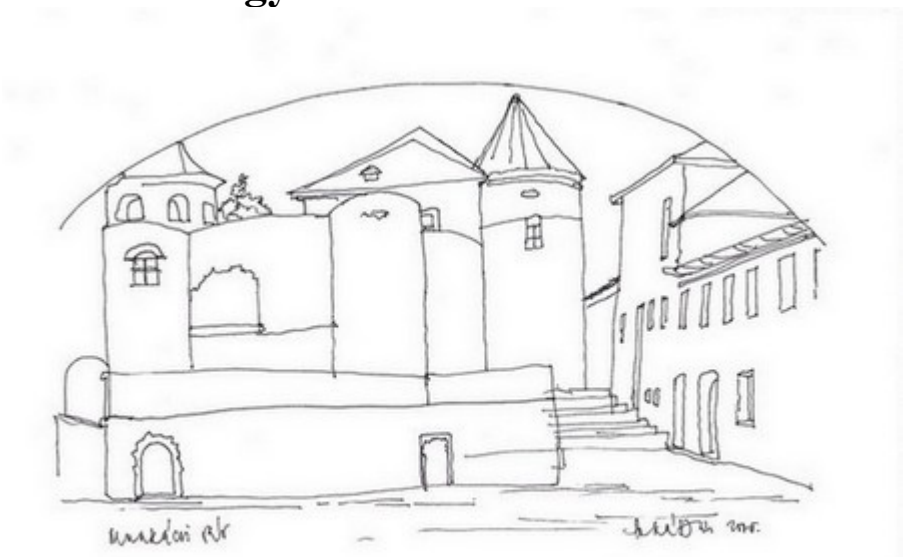

Pekárovics Zoltán: Munkács vára

AZ ÍTÉLET NAPJA
Kovács András Ferenc: Csillagcsengő
Kodály Zoltán
Petrőczi Kata Szidónia

„Csaba királyfi, Csillagösvényen…”
A Csillagösvény bemutatása
Siklósi András versei
Káprázattól az illúzióvesztésig: a háború jelentései a Nyugatban
Kaffka Margit: Örökkön a mérlegen
Jane Austent megmérgezték?
Csoda Szarvason
Hegedüs Géza Világirodalmi arcképcsarnok
Január végére készülhetnek el a Márai-program pályázatai
John Donne: Ájtatosságok fontos alkalmakra XVII. meditáció

2012 JANUÁR **HATVANHARMADIK MEGJELENÉS**

MIKSZÁTH KÁLMÁN

A BESZÉLŐ KÖNTÖS

KILENCEDIK FEJEZET
AZ ÍTÉLET NAPJA

Porosznoki minden hajaszála az égnek meredt.
– Irtóztató!
A főbíró leborult az asztalra és zokogott.
– Megfoghatatlan! – jegyzé meg Olaj bég, midőn megmagyarázták neki, hogy az öreg küldetésben volt a nagyvezér egy csapatjánál a kaftányban.
Ágoston uram a főbíró bánata körül ügyeskedett.
– Jöjjön, nemzetes uram. Oszlassuk szét a törvényszéket. A kötelesség határait is túlhaladja a nagy fájdalom, mely érte.
Mihály összerázkódott, és kitörülte szemeiből a könnyeket.
– Erős vagyok. Egy tapodtat se megyek, míg bosszút nem állok apámért. Ezt nem a török táborban cselekedték.
Legott megparancsolta, hogy a holttestet vigyék haza, mossák meg, s két lovas drabant rohanjon a vérnyomok irányában, míg ráakad a fejre és a bűn nyitjára.
– A kaftányt húzzátok le a testről – pótolá a rendeletet Porosznoki – és hozzátok fel.
Kis idő vártatvást sírva hozta Pintyő a véres öltönyt. Olaj bég és Mollah Cselebi felugrottak, hogy a szegélyét megcsókolják, de közelérve hozzá, elfintorítá rút arcát a bég:
– Allahra mondom, ez nem az igazi kaftány! Hiányzik róla a Sejk-el-iszlam jegye.
Mollah Cselebi összetette mellén kezeit, és kenetesen ismétlé:
– Ez nem a szent ruha!
A kecskeméti polgárok, akik ott ültek a hallgatóság közt, megdermedve néztek a főbíróra.
– Árulás! – kiáltá Ágoston Kristóf.
Kriston Ferenc felugrott a tanúk padjáról, és a főbíró elé állt:
– Adjon számot! A kulcs kegyelmedre volt bízva!
– Semmit se tudok – szólt a főbíró ingerülten. (Olyan volt, mint a vas; keményebb, ha verik.)
– Milyen csapás, milyen csapás szegény Kecskemétre! – tördelte kezeit Porosznoki.
Mint elhajított parittyakő, úgy zúgtak a hangok a levegőben: »Halál a bűnösre!«
– Úgy van! Én is ki fogom azt mondani.
Rakoncátlan közbeszólások röpködtek.
– Nem az elnöki székben van a helye, de a vádlottak padján.
– Csend! – kiálta a főbíró, indulatosan csörtetvén meg kardját, mely, mióta nemes lett, keresztbe fektetve szokott előtte állni az asztalon. – Itt ülök az elnöki székben, és itt maradok. Meglátom, ki mer pisszenni, ha Kecskemét város főbírája csendet parancsol.
A temetőkön van olyan borzalmas némaság, mint itt beállt.
– Ki az a félkegyelmű, aki rám öltögeti a fullánkját? Ha tudtam volna, hogy a köntös nem az igazi, nem küldtem volna benne tulajdon édesapámat. A dolog megfoghatatlan. Istennek tetszett új megpróbáltatást mérni Kecskemét városára, de ne rendüljünk meg, mert bármi történjék, a kormányzó kéz meg nem állhat. Azért is ugorjon fel Kriston szenátor uram, de rögtön, és vigye ki Talfája alá a törököknek a kívánt sarcot, hogy két bajból három ne legyen…
Kriston rögtön indult, de még mielőtt az ajtóhoz ért volna, kinyílt az nagy robajjal és berohant Cinna. Fehér volt, mint a liliom, járása imbolygó, tétova… Szép szemeiből ömlöttek a könnyek.
– Mit akarsz itt? – riadt rá a főbíró, szemöldöveit összevonva. – Menj haza sírni!
– Itt az én helyem!
És térdre roskadt. Piros, alul csipkézett szoknyája, olyan, mint a mák virágharangja, felcsúszott kissé, s látni lehetett az ingerlő formás bokákat.
Olaj bég vigyorogva rúgta ki maga alól a széket.
– Ez az, ez az! Lestyák Mihály uram, nézze csak meg. Ez a leány volt nálam a táborban egyszer a kelmed képiben. Sohse lássam Mekkát, ha nem igaz.
Porosznoki és Ágoston uraimék mereven szegezték szemeiket a főbíróra, aki látható zavarba jött, fülig vörösödött. Ez volt a gyenge oldala. Azontúl veszteni kezdé az erélyét.
Cinna búsan rázta a fejét:
– Sohase láttalak, jó ember.
A főbíró hálásan nézett rá, mintha mondaná: »Még egyszer visszaadtál magamnak«, majd a foga közt sziszegte: »Minden dől, omlik, minden el volt hibázva.«
– Mit akarsz, gyermekem? – kérdé most a szentesi Balogh Ferenc. – Mért nem kelsz fel?
A leány melléből fuldokló, görcsös zokogás tört ki.
– Én vagyok mindennek az oka. Én vagyok a vétkes.
– Ugyan miben, te szelíd bábu? – cincogta a ceglédi mézeskalácsos.
– Én adtam oda a vasláda kulcsát Lestyák Mátyásnak, kihez idegen városból emberek jövének, hogy varrjon nekik egy, a mienkhez hasonló kaftányt ötezer aranyért.
Haragos, vészjósló moraj követte e szavakat. A főbíró elfordítá sápadt arcát a fal felé. Ilyen csapásra nem volt elkészülve.
– Hogy vetemedhettél erre? – fortyant fel Porosznoki. – Légy őszintén szánó-bánó; a nyíltság enyhíti a bűnt.
Cinna szívére szorította kezét, hosszú selyempillái lezáródtak. Azt hitte, elsüllyed szégyenletében, de csak mégis el kell azt mondani ebben a szomorú órában.
– Mert szeretek, szeretem Lestyák Mihályt, jobban, mint az életemet, jobban, mint a városomat. Az öreg nekem szánt az aranyakból négyezret, hogy fia, kivel harmadfél éve vagyok mátkaságban, nőül vegyen. Eddig is csak azért nem tette, mert mind a ketten szegények vagyunk. Hittem a szavainak, átadtam neki a kulcsot.
Halovány arca kipirult, fehér liliomból rózsa lett még egyszer, de csak egy fél percre.
– Milyen eset! milyen eset! – óbégatott Ágoston uram. – Bár csak maradtam volna holtig Vácon.
– Nos, aztán? – sürgeté Porosznoki.
A főbíró görcsösen fogta a szék támláját, a világ forgott vele, szemei előtt mint apró ördögök gúnyosan táncoltak azok a gömbölyű betűk, mik a nótárius tolla alatt nagy szaporasággal kölykeztek a protokollum papírján. Ajkait vérig harapta: »Oh csak még most, csak még most egy fél óráig ne mutassak gyengeséget.«

– Azután? – vette át a szót Cinna meggyötörve, elhaló hangon. – Igen, azután. Mi is történt csak? (Kezével megdörzsölte márványsima homlokát.) Bejárt a városi vasládába, éjszakára hazahozta a kaftányt mintának, és varrt egy másik hasonlót.

Az elmúlt éjjel vitték el a megrendelők.
– Minden világos – dünnyögte Porosznoki. – Büszke, hetvenkedő mester volt, azt hitte, mutatni akarta, hogy mindegy. S ma azért húzta fel magára, hogy élvezze remekművének hatását.
– És kik voltak a megrendelők? – kérdé a szegedi Börcsök. (Gondolta magában: »Nem-e a mieink voltak?«)
– Nem tudom – felelte Cinna. – A megboldogult se tudta. Titokban ment az egész. »Messzeeső város«, nekem azt mondotta.
– Arra a városra rá kell találnunk – vélte Ágoston uram szomorúan.
– Megtaláljuk – szólt csendes, tompa hangon a főbíró. (Ez volt az első szava a vallomás alatt.)
– Az akkor lesz, ha lesz – felelt fel a hallgatók padjáról Permete uram kesernyésen –, de most legyen kegyelmed, ha tud lenni, férfi az ítéletnél.
Mintha nyargaló friss vért eresztett volna az ereibe Permete uram. Őt, Lestyák Mihályt biztatják arra, hogy férfi legyen.
Szeme villámló szikrát vetett.
– Az leszek – szólt zordonan, kihúzván a zsebéből egy pecsétes dekrétumot.
Felkelt, ünnepélyesen kezdé olvasni:
– Mi Első Leopold, isten kegyelméből ausztriai császár…
Hangja elfúlt, hörgővé lett, kezeit reszketegség fogta el; levegő után kapkodva nyújtá át a dekrétumot Ágostonnak:
– Olvassa fel kegyelmed! – majd bágyadtan hozzátette: – Hiszen én is csak ember vagyok.
De mintha csakhamar megröstellné, amit mondott, odaszólt Pintyőnek:
– Ki kell az ablakokat nyitni! Rosszul lettem… a fullasztó levegőtől.
Ágoston uram eközben felolvasta a király dekrétumát, mely tolvajlási és árulási bűnökre Kecskemét területére a statáriumot hirdeti ki, Kecskemét hatóságát ruházván fel a vérbírósági joggal.
– Következik a szavazás!
Porosznokié volt az első vótum:
– E hajadon elárulta a várost. Én pallos általi halálra ítélem.
Utána Börcsök uram szavazott:
– Pallos! – mondá röviden.
Mollah Cselebi így szólt:
– Szerelemből tette. Nem bűnös!
Balogh Ferenc uram következett:
– Nem tudta, hogy halálos veszedelem származik belőle a városra. Kövessen eklézsiát!
Oly csend volt, hallani lehetett a szívek dobogását, egy ablakon beosont pillangónak a vergődő röpködését. Két szavazat a halált kívánta, a másik kettő meghagyta az életet.
A ceglédi mézeskalácsosra került a sor; sokáig gondolkozott, üstöke csapzott az izzadságtól.
– Elég lesz egy kis börtön – nyögte ki nagy nehezen.
Szabadon lélegzettek fel, akiknek szívét a szánalom himbálta a leány mentségei felé, akik nem akarták, hogy ezt a gyönyörű fehér nyakat a hóhérbárd ketté szelje.
Ágoston uram volt még hátra.
– Halál reá! – süvíté ridegen.
Megint egyformán álltak a szavazatok. Az elnöknek kell dönteni. Milyen borzasztó jelenet.
A főbíró felállt, bámulatos lelkierővel szedhette össze magát; ruganyosan egyenesedett ki deli termete, kezébe vette a kardja mellett heverő pálcát nyugodtan, csöndesen és megcsavarta.
A pálca egyet reccsent: el volt törve.
– Halál! – ejté ki tisztán, hallhatón.
A leány rémülten tekintett rá, és egy velőthasító sikollyal összeesett.
A hallgatóság soraiból pisszegés hallatszott, éljenekkel vegyesen.
– Mégis nagy ember! – súgták egymásnak a kecskemétiek.
– Rossz ember! – morogta Mollah Cselebi.
Mindezzel nem törődött semmit, otthagyta a bírói asztalt – most már semmi se kötelezi. Odahajolt kedveséhez, fölemelte, megcsókolta, és azt súgta a fülébe:
– Ne félj, megmentelek.
– Két szíve van – jegyzé meg halkan társainak Permete uram.
S a kétszívű ember biztos, férfias léptekkel hagyta el a termet, mintha semmi se történt volna, hazament, bezárkózott azzal a megcsonkított holttesttel egy szobába, és órákig beszélt hozzá.
– Minek tetted azt, minek tetted? Látod, milyen bajt hoztál magadra, reám és őreá. Nem voltál rossz ember, jól tudom én… A virtus volt a te megölő betűd. Felébresztették benned ezt a magyar vadállatot. Virtusból csináltad meg a kaftányt, virtusból adtad oda. Belevitted ezt a szegény leányt, csak azt ne tetted volna: a szíve volt a fogantyúja. Rátaláltál. Minden szétesett. Itt állok, összetörve… Nem tudtam megbecsülni azt a kincset, azt a szegény leányt… Hitegettem, nagyravágyó álmok vittek… Íme, hova vittek.
Mikor kibeszélte magát, átment a másik szobába, kikereste a nagy szakajtó aranyat.
– Fogjad fiam, Erzsi; eredj a kis kertbe, és szórd ki a nép közé!
A siránkozó leány ámult-bámult, de csak mégis szótfogadott a város hatalmas főbírájának, tele marokkal szórta a tündöklő aranyakat az út homokjába, a garádokba, a bozótok közé.
A főbíró az ablakból nézte egy darabig, mint kapkodják, hogy marakodnak rajtuk az arra menő népek.
De mire Erzsi visszament, már nem volt ott. Sehol se volt. Mikor ment el, merre ment el, senki se látta. Élő ember nem beszélt vele többé Kecskeméten.
*
Negyednapra tűzték ki a Cinna lefejeztetését. Három napig volt a siralomházban. Imádkozott a feszület előtt, melyen éjjel-nappal két viaszgyertya fénye rezgett.
Addig mindenre telt idő. Az ácsok megépítették a vérpadot, a városház zöld kapujával szemben; Fekete Pál uram, mint bizalmi férfi, elhozta Fülekről a hóhért. (A szenátoroknak más dolguk volt, szerte kerestették csáklyákkal a kecskeméti tavakban az eltűnt főbírót.)
Végre a negyedik nap – amint eltülkölték a Szent Miklós-templom tornyán a kilenc órát – nagy hullámzás támadt az összegyűlt néptömeg közt.
Megkondult a lélekharang. Most vezetik Cinnát a vesztőhelyre. Egyszerű fehér szoknya van rajta, melyet majdnem egészen betakar a kibontott hosszú haja.
Hanem iszen mindjárt segít arról Szekeres Gazsi, a borbély, ki fürgén ugrott ollójával az elítélthez, s lenyisszantotta hatósági rendeletre. Ne legyen útjában a pallosnak!
Majd felállt egy székre Kriston Ferenc, és felolvasta a halálos szentenciát.
Most Brunó atya fogta kezén, hogy fölvezesse az emelvényre, hol a hóhér várta, egyik kezében a széles pengéjű pallossal, másikban egy fehér kendővel. Azzal kötik be a szemeit.

– Iszonyat nézni – szólt Nagy Pálné, és behunyta a szemeit.
– Milyen szép, s meg kell halnia – sopánkodék Zeke Gerzson.

– Egy pillanat! – magyarázta Fábiánné asszonyom – s egy férjhezmenővel kevesebb.
– Nehéz azokat megritkítani – vélte a rossznyelvű Szomor János.
– Sohasem láttam még ilyen szomorú nyakazást – fontoskodék Tóth István –, pedig sokat láttam. Egy az, hogy egyetlen nedves szem sincs. Az öreg Bürü is odavan Szabadkán muzsikálni, már egy hete. Más az, hogy az ember ebben az esetben sehonnan se várhatja a kegyelmi kendő lobogását; harmadik az…
De már nem volt ideje elmondani, nagy porfelhő támadt a ceglédi utca felől, nyalka kuruc huszárok kivont karddal, nagy csatalármával száguldtak a vesztőhely felé. Elöl leeresztett sisakrostéllyal néhányan, nehéz, izmos termetű lovakon.
– Ellenség, ellenség! – sikoltozott a csőcselék, s kotródott, amerre látott.
Nagy zűrzavar támadt. Brunó atya leugrott az emelvényről, vacogó fogakkal rohant a városházára:
– Ez Csuda lesz. Értem jön. Már engem visznek!
A szenátorok is szétfutottak. A hóhér elejté pallosát, és ő is futott.
Egy szempillanat műve volt, az egyik sisakos vitéz felvágtatott a vérpadra, s könnyedén, mint a pelyhet, nyergébe emelte a remegő Cinnát.
Senki sem állta útját, senki sem kérdezte tőle, mit akar? Ő se kérdezte senkitől: szabad-e?
A kis csapat úgy, amint jött, ismét elvágtatott egy mellékutcán.
Nagy lassan előbujkáltak a megriadt minden rendű és rangú lakosok.
A szenátorok örültek, hogy csak Cinnát vitték el, s egyebet semmit. Nem nagy kár érte.
A hóhér savanyú arcot vágott. »Neki most már adjanak munkát, ha olyan messziről ide fáradott.«
Sokan, akik kerítések és ölfarakások mögül nézték a jelenetet, mennyre-földre esküvének, hogy a sisakrostélyos vitéz, aki a vérpadra ugratott, nem volt más, mint Lestyák Mihály uram. Megösmerték a termetéről, mozdulatairól, a villogó dióbarna szemeiről. Ne is keressék azt csendes tó vizében.
Deák Jánosné, aki szavahihető személy, a Cinna egyik mondását hallotta, amit az a vitézhez intézett útközben.
– Várod-e még egyszer, míg a hajam megnő?
A vitéz tisztán, hallhatóan felelte:
– Nem, Cinna, nem várom.
. . . . . .
Így volt-e, nem-e, a jó isten tudja, de ettől a naptól nem keresték többé Lestyák Mihályt a halottak között, hanem hazavárták az élők közül.
Ha eltűnt, oka volt rá, a kaftányt ment keresni kuruc csapatokkal, elvitte mátkáját – mi van abban? – (okosan csinálta). Egyszer csak meglássátok, itthon toppan, vasderes paripán, arany kantárosan, s rajta lesz a kaftány.
Majd egyszer, majd egyszer, ha valami nagy veszély fenyegeti Kecskemétet. Hazajön, beül a főbírói székébe, és szétcsap, mint a villám, az ellenségeink között.
Vártak, soká vártak. Már azok is kihaltak, akik mint gyerekek futkároztak egykor a kaftány után, de az unokák azért még mindig hazavárták.

A SZERZŐ UTÓSZAVA

Azoknak az érdeklődőknek, kik e történetet oly feltűnő figyelemmel kísérték, s levelekben figyelmeztettek az egyes fordulatoknál, hogy »no, most mindjárt elromlik«, nem lesz fölösleges néhány szó, mintegy kiegészítésül, az elbeszéléshez is.
Nevezetesen sokan kifogásolták, hogy miért megy Olaj bég elé Lestyák Mihály helyett Cinna? Mire való az? Mások türelemmel bevárták, míg a szabó oda nem adja a kaftányt, mire aztán Kecskemét veszedelme szöget ütvén fejükbe, rám írtak bosszankodva: »Mit csinál, az isten szerelmeért?« Tény az, hogy talán kissé túlságosan ragaszkodtam azon pár sornyi krónikához, mely rendelkezésemre állt. Enélkül valóban kerekebb, egyöntetűbb, hogy úgy mondjam, esztétikaibb lehetne a mese.
De bármennyire ragaszkodtam a krónikamaradványokhoz, mégse kívánom tekintetni az elbeszélést például történelmi epizódnak Kecskemét múltjából, mert a mese benne a fő: a történelmi események csak mint színek bukkannak föl mögötte. S e színeket önkényesen hoztam össze a kaftány szereplésének idejére, száz év előttről, vagy száz év utánról. Néhol a színeket hoztam a kaftányhoz, másutt a kaftányt vittem a színekhez. Csak mint a régi városi viszontagságos élet képe bír e történet beccsel, ha eleven és találó.
De ezt már önök ítélik meg.
Hogy a kaftányról is megemlékezzünk, sokáig kutatta, kerestette Kecskemét város mindenfelé - de hasztalan. Végre, mikor már majdnem elfeledkezett róla, váratlanul előkerült.

Kovács András Ferenc

Csillagcsengő

Jégcsap csendül, jégcsap cseng –
csillagcsengő égen leng.
Jégcsap csücskén csüngő nesz –
csilló neszből csengés lesz.

Jégcsap csücskén fény csendül –
égen csüngő szél lendül...
Jégcsap csörren, csilló csend –
csokros csillagcsengő cseng...

Csanád

– Szent Gellért legendája nyomán –

István király uralkodása alatt történt, hogy Ajtony vezér nagy várat építtetett a Maros folyó partján, és ezt elnevezte Marosvárnak. Ebben a várban élt hatalmas udvarával: hét feleséget tartott, mert a keresztény vallásban még nem volt tökéletes.

Ajtony vezér elnyomta a nemeseket, és zsarnokoskodott fölöttük, István király hatalmát pedig rút szavakkal becsmérelte, nyíltan ócsárolta. Nem érte be a jogos jövedelemmel, hanem a Maros folyó kikötőiben őrséget állított, és megvámolta a sószállító hajókat.
Sok vitéz, sok derék katona élt Ajtony vezér udvarában, de ezek közül is kitűnt vitézségével Csanád, akinek nem volt párja a seregben.
Amikor Ajtony látta Csanád vitézségét, parancsnokká tette, és gyakran megjutalmazta. Ezért aztán az udvariak fondorkodni kezdtek Csanád ellen. Addig fondorkodtak, addig vádaskodtak, míg Ajtony elhatározta, hogy Csanádot alkalmas időben megöleti. De egyszer vigyázatlan volt, elárulta magát, és Csanád elmenekült Marosvárból.
Egyenesen István király udvarába tartott, s ott a királynak elmondta, hogy mi járatban van.
A király pedig kinyomozta Ajtony titkait, és amikor meggyőződött róla, hogy Csanád nem csalfa szándékkal menekült hozzá, akkor megtérítette és megkeresztelte.
Ezután Csanád híven szolgálta a királyt, és sok csatában kitűnt vitézségével.
Amikor ennek ideje eljött, a király összehívta a főembereket, és így szólt hozzájuk:
– Készüljünk el az én ellenségem, Ajtony ellen, és foglaljuk el a földjét harccal és csatával.
Amíg a király ezeket mondta, erősen figyelte Csanádot. De Csanád arcán csak azt láthatta, hogy a vitéz erősen örül a hadjáratnak.
Ezután a király így folytatta a szót:
– Válasszatok magatok közül egy vitézt, és az legyen a vezéretek!
A főemberek pedig közös akarattal ezt mondták:
– Ugyan kit találnánk különbet Csanádnál?
A király helybenhagyta a választást.
Csanád pedig azt mondta a főembereknek:
– Új keresztény vagyok, újonnan kereszteltek, új csatát akarok megvívni. Induljunk hát, és győzzük le a király ellenségét!
Ez a beszéd mindenkinek tetszett.
Ezután Csanád a seregével a várból kivonult, és átkelt a Tiszán. Ott már várta Ajtony katonasága.
Mindjárt egymásba roppant a két sereg, hullottak a vitézek innen is, onnan is. Amikor már sok vitéz elesett, Csanád serege hátrálni kezdett, aztán egészen megfutamodott, és Szőregig meg sem állott.
Késő este Csanád vezér tábort ütött: egy domb mellett táborozott. Ezt a dombot később Oroszlánosnak nevezte el. Az elnevezésnek pedig érdekes története van.
Csanád vezér holtfáradtan tért álomra, de elalvás előtt ájtatosan imádkozott. Imájával Szent György vértanúhoz fordult, tőle kért segítséget. Azt is megfogadta, hogy ha győzelmet arat, akkor azon a helyen, ahol imádkozott, templomot épít Szent György vértanú tiszteletére.
Nemsokára álomba merült a vezér, s hát álmában egy oroszlán jelent meg előtte, és odaállott melléje. Azt mondta neki az oroszlán:
– Ember! Miért alszol? Kelj föl hamar, fújd meg a kürtöt, kezdj új harcot, és ellenségedet legyőzöd!
Az álomkép elszállott, Csanád vezér felébredt, és úgy érezte, hogy két ember ereje szállta meg. Megértette, hogy Szent György vértanú látogatta meg oroszlán képében, ezért mindjárt hozzáfogott a terv végrehajtásához.
Csanád vezér a kürtöket megfúvatta, a király seregét csatára indította, és maga elöl vágtatott, hogy Ajtonyt és katonáit elpusztítsa.
Ajtony serege Nagyősz mezején táborozott. Senki sem gondolt éjszakai támadásra, ezért nagy volt a táborban a riadalom.
Maga Ajtony vezér futásnak eredt. Sebesen vágtatott paripáján, de Csanád vezér a nyomába szegődött, és a kardjával levágta.
Amikor a vitézek megtudták, hogy Csanád levágta Ajtony vezért, nagyon felbátorodtak, és még keményebben aprították az ellenséget.
Abban a csatában Csanád és vitézei nagy zsákmányt szereztek. Amikor hajnalodott, a holttesteket összeszedték, bevitték Marosvárba, s ott valamennyit tisztességgel eltemették.
Amikor a csata hírét meghallotta, István király nagy örömmel örvendezett. Szívesen köszöntötte Csanád vezért, de főképpen Gyula vitézt dicsérte, mert ő vitte el az udvarba Ajtony vitéz fejét.
Csanád vezér pedig odafordult Gyula vitézhez, és azt kérdezte tőle:
– Ha Ajtony fejét elhoztad, a nyelvét ugyan miért hagytad el?
A király ekkor kinyittatta Ajtony száját, és megkérdezte:
– Megvan-e a nyelve?
Mondták a vitézek:
– Nincsen, király atyám.
– Persze hogy nincsen, mert én már előbb kivágtam – mondta Csanád vitéz, azzal felmutatta a nyelvet, amit már előbb a tarsolyába tett.
A király Gyula vitézt az udvarból kivetette Aztán Csanádhoz fordult, erősen dicsérte, és azt mondta neki:
– A mai naptól fogva ezt a várost nem hívják többet Marosvárnak, hanem nevezik Csanádnak. De még ezt az egész tartományt is a te nevedről fogják nevezni. Te leszel a tartomány ura és birtokosa, amiért az ellenségemet megölted.
In: Lengyel Dénes, Régi magyar mondák.

Móra, Bp. 1974.

Kodály Zoltán
(1882-1967)

Zeneszerző, zenepedagógus volt. 1882. december 26-án született Kecskeméten. Édesapját, Kodály Frigyest a vasútnál teljesített szolgálatai révén 1883-ban Szobra helyezték, majd onnan Galántára, ahova a család is természetesen továbbköltözött, s ahol a kis Zoltán megkezdte elemi iskolai tanulmányait. 1892-ben az édesapát a nagyszombati állomás főnökévé nevezték ki, ami a család újabb költözködését vonta maga után. Kodály középiskolai tanulmányait már Nagyszombaton végezte, az érseki főgimnázium tanulójaként.

Hangszeres tanulmányait is megkezdte. Az indíttatás adott volt: édesanyja, Jaloveczky Paulina és édesapja, Kodály Frigyes is zeneszerető emberek voltak, akik maguk is szívesen zenéltek. Édesanyja zongorán játszott és énekelt, édesapja hegedült.

Kodály Zoltán zongora tanulmányai mellett hegedülni, majd gordonkázni kezdett. Szinte önerőből tette mindezt. Az iskola zenei életének is aktív részese lett. Nemcsak a székesegyház kórusában énekelt, hanem a gimnázium zenekarában és kamarazenekarokban is játszott. Első szerzeményeit az 1890-es évek végén komponálta. 1897-ben alkotott *d-moll nyitány*át a következő év elején az iskola zenekara mutatta be.

Jeles érettségit tett 1900-ban. Azt követően a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem magyar-német szakán, s azzal párhuzamosan a Zeneakadémián folytatta tanulmányait. Magyar-német tanári oklevelét 1905-ben vette át, egy évvel később pedig bölcsészdoktori címet szerzett. *A magyar népdal strófaszerkezete* című disszertációja is érzékelteti, hogy egyre elmélyültebben foglalkoztatta a népzene. Már Galántán megmutatkozott ilyen irányú érdeklődése. 1905 tavaszán Szeged környékén, nyarán Mátyusföldön, a következő évben pedig a Felvidéken gyűjtött népdalokat. A munka során találkozott Bartók Bélával, akivel a későbbiek során közös népzenei publikációik is megjelentek. Kodály Zoltán berlini és párizsi tanulmányútjait követően visszatért a Felvidékre, ahol ismét népzenét gyűjtött.

1907-ben a Zeneakadémia tanára lett. Zeneelméletet, szolfézst, majd zeneszerzést is tanított. 1910 márciusában került sor első zeneszerzői estjére Budapesten, melyet az *I. vonósnégyes* májusi zürichi bemutatója követett. Nyári erdélyi népdalgyűjtő útja után augusztusban házasságot kötött Sándor Emmával.

Az első világháborúig igen mozgalmas volt Kodály Zoltán élete. Bartók Bélával megalapították az Új Magyar Zeneegyesületet. Újabb népdalgyűjtő utakat tett feleségével és Bartókkal. Többek közt járt újra a Felvidéken és Erdélyben, később pedig eljutott a bukovinai csángókhoz. Időközben Bartók Bélával kidolgozták az *Új egyetemes népdalgyűjtemény* tervezetét, ám hiába adták be a művet a Kisfaludy Társasághoz, mert kiadására végül nem került sor.

Az első világháború idején még megpróbálkozott egy-egy népdalgyűjtő úttal például Kassa és Nagyszalonta környékén, de további útjai meghiúsultak. Az addig gyűjtött anyagok rendszerezésére és az oktatásra fordította ideje java részét. A Nyugat munkatársaként és a Pesti Napló zenekritikusaként több tucat publikációja jelent meg. Ezekben kiemelte a népzene fontosságát, illetve Bartók-elemzéseket is közreadott. A háborút követő időszakban a Dohnányi Ernő vezetése alatt működő Zeneakadémia aligazgatója lett.

Néhány hónap múlva egy fegyelmi határozat értelmében visszavonták kinevezését és egyidejűleg szabadságolták. A zenétől, gyűjtőmunkától, komponálástól eltántoríthatatlan mester nem vonult vissza a történtek hatására. Befejezte Bartók Bélával közös tudományos népdalpublikációját *Erdélyi magyarság* címmel. A százötven régi székely dal felbecsülhetetlenül értékes, igen komoly gyűjtőmunka eredménye.

A hosszú szabadságra kényszerített Kodály felkereste Vass József kultuszminisztert, aki kivizsgáltatta a zeneszerző ügyét, s mintegy igazságot szolgáltatva visszahelyezte állásába, és még népdalgyűjtéseihez is segítséget nyújtott.

A mester tanítványai között találhatjuk pl. Ádám Jenőt és Bárdos Lajost.

Az események újra peregni kezdtek. Szerződést kötött a bécsi Universal Edition céggel, így lényegében folyamatosan jelenhettek meg művei. Közben Szatmár megyei és dunántúli népdalgyűjtő körutakra utazott.

Kodály egyre szélesebb körű külföldi ismertségéhez hozzájárult - többek közt - Bartók 1922-es londoni, párizsi és frankfurti körútja, valamint a külföldi szaklapok, a *La Revue Musicale*, a *Musical Curier* stb. cikkei.

1923. november 19-én óriási sikert aratott a *Psalmus Hungaricus* bemutatója. Az évtized további éveiben gyermekkarok bemutatói, szerzői estek, a *Psalmus Hungaricus* svájci, hollandiai, angliai, németországi és olaszországi előadásai, a *Háry János* operaházi bemutatója és publikációk sora tette mozgalmassá.

1929-30 a nemzetközi ismertség tekintetében elsöprő sikert hozott. Ebben szerepe volt Arturo Toscanininek is, aki New York-ban több Kodály-művet is vezényelt; de jelentős esemény volt a *Psalmus Hungaricus* Los Angeles-i és genfi, illetve a *Marosszéki táncok* New York-i, drezdai, londoni, Cincinnati-i, chicagoi előadása.

Kodály és Toscanini barátsága a zenén túlmutatott. A világhírű karmester lánya Budapesten kötött házasságot. Tanúnak Kodály Zoltánt kérte fel.

Kodály a 30-as évek elején a budapesti Tudományegyetemen zeneelméletet és zenefolklorisztikát tanított. 1931-ben Kodály és Bartók egyaránt átvehették a Corvin-koszorút addigi munkájuk állami elismeréseként. A magasabb fokozatot, a Corvin-láncot Dohnányi Ernő és Hubay Miklós kapta.

Ez az évtized éppen olyan mozgalmas volt, mint az előző. Szinte egymást érték a szakmai tanácskozások és lebilincselő előadások. A székes főváros mellett a vidéki városok (Debrecen, Nyíregyháza) is helyet adtak ezeknek a fórumoknak. Megszületett - többek közt - a *Székely fonó* és a *Galántai táncok*. Ez utóbbit Dohnányi és Bartók művei mellett 1933. október 23-án a budapesti Filharmóniai Társaság fennállásának 80. évfordulóján mutatták be.

Békés megyéhez fűződő esemény volt az Erzsébethelyi Daloskör 1936. április 7-én Békéscsabán rendezett Kodály-hangversenye és a műsorhoz kapcsolódó Kodály-előadás *A magyar karének útja* címmel, melyet a rádió is közvetített.

1936. szeptember 2-án a budavári Koronázó Főtemplomban bemutatták Kodály nem egészen két hónap alatt komponált monumentális művét, a *Budavári Te Deum*ot. Két hónappal később a londoni rádió is műsorára tűzte.

A mester zseniális sokoldalúsága túlmutatott a komponáláson és népzenei gyűjtőmunkán. Felhívta a figyelmet a zene, a hangok, a hallás és a beszélt nyelv kapcsolatára, sőt *A magyar kiejtés romlásáról* tartott tudományos előadást. Nagy szerepe volt abban, hogy 1939-ben megrendezték az első egyetemi helyes kiejtési versenyt. A tiszta kiejtés szívügyévé vált. Rendkívül fontosnak tartotta a zenei nevelést, és annak múltját is igen jól ismerte. Előadást tartott a Magyarországi Énekoktatók Országos Egyesületében *Százéves a magyar tandal* címmel.

A történelem közbeszólt. Hitler csapatai megszállták Ausztriát 1938-ban. Ettől kezdve Kodály nem fogadott el külföldi meghívásokat. A háború idején Magyarországon maradt és folytatta tudományos munkáit. 1943. májusában a Tudományos Akadémia levelező tagja, majd novemberben a Nyelvművelő Bizottság rendes tagja lett. Galánta díszpolgárává választotta, a kolozsvári egyetem pedig díszdoktorrá avatta.

A háború után a Magyar Művészeti Tanács elnökeként is tevékenykedett. 1946-ban a Magyar Tudományos Akadémia elnöke lett. A Szovjetunióban, Nyugat-Európában és Amerikában tett hosszú koncertkörútjain saját műveit vezényelte. 1947-ben kitüntették a Magyar Köztársasági Érdemrend nagykeresztjével, 1948. március 15-én pedig megkapta első Kossuth-díját. Időközben Kecskemét is díszpolgárává választotta.

Zenei és nyelvművelő versenyeken elnökölt. 1952-ben másodszor is kitüntették Kossuth-díjjal. Kezdeményezésére a Magyar Rádió elindította *Édes anyanyelvünk* című műsorát. Tiltakozott az ország első ének-zenei általános iskolájának és gimnáziumának bezárása ellen 1954-ben, de takarékossági okokra hivatkozva mégis megszüntették a békéstarhosi intézményt. 1957-ben a Honvéd Művészegyüttes Énekkarának fennmaradásáért kardoskodott. Ugyanabban az évben harmadszor is átvehette a Kossuth-díjat. Yehudi Menuhin hegedűverseny megírására kérte fel a mestert.

Élete utolsó évtizedében ugyanolyan frissességgel dolgozott, mint ifjú korában. Hihetetlen energiával tevékenykedett 1967. március 6-án bekövetkezett haláláig.

Műveivel, és főként zenepedagógiai munkáival hozzájárult ahhoz, hogy Magyarországot "komolyzenei nagyhatalomnak" tekintse a világ.

MŰALKOTÁSOK

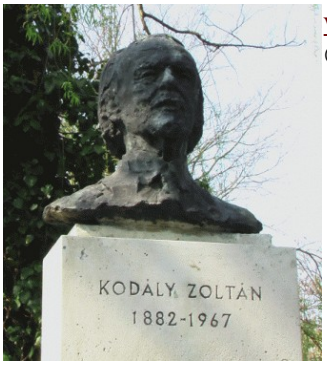

www.filharmonia.com
© 2002–2012 *filharmonia.com*

Petrőczi Kata Szidónia

(1662 - 1708)

Hogy valójában ki volt az első magyar költőnő, nem tudjuk. Minthogy a nőknek mindig volt annyi örülni- vagy keseregnivalójuk, mint a férfiaknak, nyíltan vagy titokban ugyanúgy kifejezték érzelmeiket, mint az apák, férjek, fivérek és fiak. Tehát, ha egy nő megtanult írni és olvasni, megvolt arra is a lehetősége, hogy akárcsak a költői önkifejezésre hajlamos férfiak, ő is versben fejezze ki, ami kikívánkozott belőle. És általában a bánat hamarabb igényel költeményt, mint az öröm. Hiszen ha megfogalmazzuk szomorúságunkat, már ez is némiképp vigasztalásul szolgál. Bizonyosra vehetjük, hogy írástudó középkori apácák és művelt **reneszánsz** hölgyek titokban vagy magánkörük számára írtak azelőtt is magyar verset. (Kétséges például, hogy Szent Katalin verses legendájának ama Sövényházi Márta csupán a másolója volt-e, vagy a latin forrás alapján ő maga írta-e... Én hajlamos vagyok ezt a hajdani apácát tekinteni az első magyar költőnőnek.) De csak a XVII. század második felében ismerünk olyan asszonyokat, akikről hitelesen tudjuk, hogy verseket írtak. Petrőczi Kata Szidónia korában, sőt előbb is mint ő, Rákóczi Erzsébetnek és Esterházy Magdolnának fennmaradt egy-egy költeménye. És akitől csak egy maradt meg, arról bizonyosnak tekinthetjük, hogy többet is írt. Ami közös bennük és közös Petrőczi Kata Szidóniával - aki igazi ihletett poétaasszony volt, és sokkal szebb verseket írt, mint asszony sorstársai -, az a közös asszonyi bánat, hogy tudniillik a férjük hűtlen, csapodár férfi. De hiszen a férfiak évezredek óta szakadatlan szerelmi lírájának is alighanem a leggyakoribb témája a bánkódás a szeretett nő hűtlensége vagy közömbössége miatt. A boldog szerelemnek ritka a jó költészete, a kesergő szerelem azonban korszerű minden társadalmi formában. Ez a téma sohasem avulhat el. Amíg lesz csapodár férfi - és ennek még igen nagy perspektívája van az eljövendő évezredekre is -, Petrőczi Kata Szidónia ugyanúgy aktuális költőnő marad, ahogy **Catullus** időszerűsége is biztosított, amíg csalfa nő leszen e földi világban.
S minthogy ez az oly gyakran szomorúságra kényszerült néhai Pekry Lőrincné nemcsak szokatlanul műveltebb volt, mint korabeli asszonytársainak nagy része, hanem jó formaérzékű, a költészet szakmai dolgaihoz is értő, érzelmeit élményadóan megfogalmazni tudó igazi költő volt, mégiscsak őt kell első hivatásbeli költőnőnknek tekintenünk, és az előzőket sajnálatra méltó, de mégiscsak dilettáns úrasszonyoknak. (Ez persze megint nem vonatkozik Sövényházi Mártára - ha valóban ő írta a Katalin-legendát, akkor ő az első, mert aki azt írta, valódi költő volt.)

Hol vagyok, nem vágyok ...

Keseredett szívem immár mihez bízol,
Szomorúságidban kihez folyamodol,
Nincsen ez világon, ki tanácsot adjon,
Avagy megvigasztaljon.

Ki lehetne vajon oly igaz barátod,
Kinek jelenthetnéd te titkos bánatod,
Azt nem találhatod, magadat fogyatod,
Fájdalmidat jajgatod.

Mert szintén az földig nyom az keserűség,
Elfogyott s nem újul benned az reménség,
Kik csak éjjel-nappal, így epedsz sok búval,
Sok titkos sóhajtással.

Az reméntelenség benned nevekedik,
Senki fájdalmidon nem is szánakodik,
Sőt inkább nevetnek, tapsolván örülnek
Az te irigyid ennek.

Forog az szerencse... nótájára.

Sebes árvizeknek, kegyetlen szeleknek
Érzem kemény zúgását,
Szívemnek fájdalmit, iszonyú kínjait,
Szemeim könnyvhullását,
Meg nem állíthatom, óránkint jajgatom
Szerencsém változását.

Mert naponkint nőnek, soha meg nem szűnnek
Bánatimnak árjai,
Sebesült szívemet, elhagyott elmémet
Szomoruság szelei
Igen ostromolják, éltemet fogyotják
Engem vesztő kínjai.

Már el fogyott nékem minden reménségem,
Víg órámot nem várom,
Sőt mind éjjel-nappal epedvén sok búval
Fájdalmimot jajgatom,
S minthogy így gyötrődöm, szörnyen emésztődöm,
Halálomat ohajtom.

Neveli kínodat az titkos hallgatás,
Hogy nem jelentheted senkinek fájdalmas,
Jaj már így kínlódván, magadot fogyotván
Élsz, könyveket hullatván.

Senyvedjed békével szomorúságidot,
Mert az mennyi Úr tudja fájdalmidat,
Terjeszed eleiben ügyedöt, s ő ebben
Megsegít keresztedben.

Ő gyógyíthatja meg az te sérelmidet,
Jó írral köti bé halálos sebedet,
Titkodnak tudója, csak ő orvoslója,
Igyednek pártfogója.

Bízzál azért benne, mert ád könyebséget,
Az te keresztedbe nyújt még segítséget,
Ha sujtol is itten, de azután Menyben
Meg nyugot nagy örömben.

Nincsen orvossága, semmi vigassága
Búba epedt szívemnek,
Kevés a szánója, nincs vigasztalója,
Jaj, ily reméntelennek,
Nemhogy enyhítője, avagy segítője
Lehetne én ügyemnek.

Azért teljeséggel, bizony nagy készséggel
Kévánok elköltözni,
Ez gonosz világtul s mulandó voltátul
Nagy örömmel búcsúzni,
Ha Isten akarja, ne késsék órája,
Kész vagyok már meghalni.

Mert a halál nékem lehet segétségem,
Hogy elfelejtsem búmat,
És ő enyhítheti, sebemet beköti,
Gyógyítja fájdalmimat,
Elveszi szívemrül, letörli szememről
Gyakor könyhullásimot.

Petrőczi István báró gazdag és tekintélyes főúr volt, sógora Thököly Istvánnak, a későbbi kurucvezér apjának. Mindketten odatartoztak a Wesselény Ferenc nádor köré csoportosuló földesurak köréhez, akiknek mozgalomig sem jutó politikai tervezgetéseit a bécsi, nemzeteket igázó hatalom Wesselényi-összeesküvésnek nevezett el (már Wesselényi halála után), és vérbe fojtott, mielőtt valamit is próbáltak volna. Petrőcziék Trencsén megyei várát ostrommal bevették, a várúr és családja Lengyelországba menekült. Ott Petrőczi egy ideig a bujdosók vezére, s minthogy felesége korán meghalt, kislánya baráti családnál nevelkedett a hontalanságban. Később a fiatal Thököly Imre vezérletével fellángol az első kuruc szabadságharc. A tizennyolc éves Kata Szidónia ebben az időben kerül újra haza. Sokat olvas, szereti a verseket, jól ismeri **Balassi** és Rimay költészetét, buzgó evangélikus, elragadják azok a német könyvek, amelyeket a pietizmus szellemében írtak. Ez a pietizmus a protestantizmus akkor hirtelen népszerűvé vált német áramlata, amely a vallásosság érzelmes, nem észokokkal teologizáló, hanem szívvel átélt élményét tanítja, afféle hitbéli **szentimentalizmus**. Nálunk is számos híve akadt. A németül is, latinul is tudó Petrőczi Kata Szidónia leánykorában is, asszonykorában is, betegségekkel nyűglődő végső éveiben is fordít pietista hitbuzgalmi elmélkedéseket. Méghozzá igen választékos, szépen fogalmazott magyar nyelven. Csak a bánatok hiányoznak, hogy igazi költő legyen belőle. Hanem ezután bőségesen kijut számára azokból is.
Pekry Lőrinc daliás, kedves szavú és világéletében csapodár férfiú volt. Csapodár a szerelemben is, a hitbeli ügyekben is, a politikában is. Bethlen Miklós féltestvére (Bethlen anyjának második házasságából származott fia), a költőnő unokabátyjának, Thököly Imrének iskolatársa, sokáig jó barátja, harcos híve, idővel árulója. Olyan ember, akibe a nők első látásra beleszeretnek, és aki első látásra lángol fel az asszonyokért. Nagy szerelemmel kezdődik tehát a házasságuk. De Kata Szidónia maga a rendíthetetlen állhatatosság. Neki nincs több szerelme, csak Pekry Lőrinc, neki nincs más hite, csak a pietista lutheranizmus, neki nincs más meggyőződése, csak a Habsburgok ellen küzdő kuruc politika. Pekry pedig csélcsap. Felettébb hűtlen férj, vallását pillanatnyi érdekek szerint változtatja, kurucból könnyen válik labanccá, labancból kuruccá. Főtiszt volt Thökölynél, még főbb tiszt a Habsburgok seregében, annál is főbb tiszt majd Rákóczi mellett. Feleségének élete szakadatlan szomorúság: egyszerre fáj neki férje hűtlensége, árulása és hitehagyása. Mégsem tudja nem szeretni. Bánatai éppen azért oly mélységesek, mert mindig szereti az állhatatlan férfit, aki oly kedvesen szokott pillanatokra visszatérni hozzá. És amikor Pekry egy újabb pálfordulással labancból újra kuruccá válik, és Rákóczi mellé áll, akkor a császári hatalom helyette feleségét fogja el és veti börtönbe. Rákóczi csak nagy nehezen tudja kiváltani a kitűnő asszonyt, akit sokkal többre becsül, mint férjét. Rákóczi biztosít otthont a költőnőnek előbb Huszton, azután Beregszentmiklóson, ahová a sokat szenvedett asszony már betegen érkezik. De talán itt állította össze és írta le szép betűkkel mintegy ötven versből álló énekeskönyvét, szenvedéseinek verses tanúvallomásait.
Ezek az énekek mind az érzékeny asszony szenvedéseiről és szorongásairól szólnak. Bánatosan szerelmes költemények, a haza sorsán aggódó lélek félelmei, buzgó könyörgések az egek urához a bajba jutott szerettekért. Nemegyszer - Balassi példájára - odaírja, hogy melyik nóta dallamára lehet énekelni vagy inkább dúdolni. Mert hát ezek a finom, szorongásokkal teljes, vigaszra váró dalok igazán nem alkalmasak a hangos éneklésre. Mintha örökös sóhajtozás lengene a poétaasszony egész költészete fölött. Ha formavilága nem örökölte volna a Balassi-Rimay-féle reneszánsz rímjátékot, ha gondosan kiművelt nyelvezete nem vallana annyira a kor barokk ízlésére, azt kellene mondanunk, hogy a szentimentalizmus hazai előfutára.
A Rákóczi-szabadságharc bukását már nem élte meg. Negyvenhat éves volt 1708-ban, amikor meghalt. Nemsokára pedig olyan kor következett a kuruc bukás utáni Magyarországon, amelyben szinte nem is volt magyar irodalmi élet. Petrőczi Kata Szidónia versei tehát ismeretlenül lappangtak, hatásuk nem lehetett a következő nemzedékre. S amikor a XVIII. század végső negyedében a felvilágosodással újrakezdődik a magyar irodalom, senki se tudja, hogy a hajdani pietista elmélkedések fordítóasszonya verseket is írt. Kallódó énekeskönyvét csak 1860-ban találták meg. Kívül maradt tehát az élő irodalom folyamatán, holott a maga évtizedeinek legjobb magyar költője volt. Így támadt fel mint kuriózum, mint érdekes irodalmi emlék a kuruc korból. Pedig sokkal több ennél. Kár, hogy az antológiákba is legföljebb egy-két verse szokott belekerülni. Érdemes lenne egész életművét felfedezni magunknak, hiszen ez az egész költői életmű beleférne egy kis kötetkébe.

Hegedűs Géza

copyright © László Zoltán 2011
e-mail: Literatura.hu

„Csaba királyfi, Csillagösvényen…”

A hun-magyar mondák **„Csaba királyfi”** mondái nem egy személy élettörténetét tartalmazzák. Nagy valószínűséggel három, egymástól évszázadokra élő fejedelemfi (királyfi) életét gyúrták össze a keresztény történet írok, főleg **Kézai Simon** 1285 körül. A névazonosság alapja talán az is lehetett, hogy egyes vélemények szerint a hun-magyar családokban, a legkisebb, későn született, már nem várt idős szülők fiát nevezték **„csabának”** a családban. Hasonlóan a későbbi „öcsi” szinonimájaként. A három személy a következő lehetett:
1. **Irnik,** Attila hun király valódi legkisebb fia az V. században.
2. **Kuber,** Kovrat hun-bolgár (onogur) kagán fia a VII. században.
3. **Csaba,** magyar vezér, valószínűleg a jenő törzs vezetője a X. században.

1. **Irniket,** Priskos római (bizánci) követ és történetíró, személyes találkozás alapján említi 448-ban. Irnik ekkor még tizenhat éven aluli gyermek volt, tehát 432 után született. 453 után, apja halálakor nem esett el a hunok kárpát-medencei vesztes csatáiban, miképpen bátyjai, hanem visszatért a Hun Birodalom keleti végeire. Itt helyezkedett el a későbbi magyar őstörténetből ismert Levédia és Etelköz. Irnik családot alapított, s újjá szervezte a Fekete-tenger melléki hunokat. Egy az államszervezet lett a későbbi Onogur (előbolgár) Birodalom alapja.

2. **Kuber, Kovrat** onogur kagán negyedik, legkisebb fia volt. Apjuk, Kovrat kagán halálakor 665-ben a támadó kazárok szétverték azt az Onogur (bolgár) Birodalmat amelyet még Irnik alapított. Kovrat Irnik leszármazottja volt. Az onogur nép ekkor négy részre szakadt, Kovrat kagán négy fia vezetésével.
Egy részük a legidősebb Baján vezetésével, meghódolt a kazároknak. Bajánt a későbbi Álmos és Árpád nagyfejedelmek őseként tisztelhetjük. A vele együtt kazár függésben maradó bolgárok között pedig ott lehettek a későbbi magyarság ősei is.

A második fiú és követői, északra húzódtak az Urál hegység erdeibe. Közöttük voltak azok a magyarok, akiket 1236-ban **Juliánus barát** megtalált Magna Hungáriában.

A harmadik fiú, **Iszperik** és követői a Balkánra vonultak 679-ben, a Római (Bizánci) Birodalom területére. Legyőzték a bizánci csapatokat, meghódoltatták az ottani szlávokat és megalapították a most is létező Bolgáriát (Bulgáriát).

A negyedik fiú, **Kuber** és követői pedig a szövetséges Avar Birodalomba költöztek be, a Kárpát-medencébe 677-ben. Kuber később részt vett az egyik avar trónkövetelő felkelésében, emiatt menekülnie kellett. Mivel édesanyja bizánci hercegnő volt, a Bizánci Birodalomban telepedett le, a mostani Macedóniában a Vardar folyó völgyében. Kuber beköltözéséből alkotta meg a székely **László Gyula** (1910-1998) történész, régészünk a „Kettős honfoglalás” fogalmát az 1960-as években. László Gyula szerint Kuber népe volt az a *„griffes-indás”* kultúrcsoport, amely népben már magyarokat, a későbbi székelyeket sejthetünk. Kuber népét az avarok a Tisza és Erdély közé telepítették le.

3. **Csaba vezér.** 942-ben a magyarok a frankok bíztatására egészen Hispániáig jutottak kalandozásaik során. Ebben az időben a mai Spanyolország területén még mór (arab) kalifák uralkodtak a Kordovai Kalifátus nevű államban. Többször összecsaptak az arabokkal és több város elfoglaltak. A harcok során többen fogságba estek. Olyan kiváló katonák voltak, hogy a kalifa besorozta őket testőrei közé. Ezek a katonák elmesélték otthoni életüket, többek között azt is, hogy hét vezér alá tartozik a magyar nép. Ezen hét vezér egyikét Csabának hívták. A dokumentum nemrégiben, 1978-ban került elő Spanyolországban. Csaba valószínűleg a jenő törzs vezére volt. Rokonságban állhatott az Árpád-házzal, esetleg az egykori **Kurszán** gyulával is. Egyes kutatóink a 940-es évek közepére egy kisebb magyar belháborút feltételeznek. Ezek alapján Zolta (ur.907-946) nagyfejedelem és fia, **Taksony** herceg hívei, Zolta halálakor összecsaptak a másik Árpád-házi trónjelölttel, Fajsszal és híveivel, **Bulcsúval és Lehel (a Lehel kürtje monda névadója)** herceggel. A belháború után **Fajsz** (ur.946-955) lett a nagyfejedelem, de cserébe Taksony lett a trónörökös. Csabának viszont menekülnie kellett. Rokonságban állhatott egyes bizánci előkelő családokkal, ezért akárcsak régebben Kuber, Bizáncban keresett menedéket. Egy későbbi visszatérésre számítva **Csaba népe**, a jenő törzs, főleg a nők, gyermekek és öregek, Kuber korábbi népe között keresett menedéket Békés vármegyében. Békéscsaba neve talán ide vezethető vissza. A két népcsoport később összeolvadt és belőlük alakult ki a későbbi székely nép. Csabát azonban hiába várták vissza Bizáncból. Népe úgy érezte Csaba elárulta őket.

A székelyek között ekkor alakult ki az a mondás, arra az emberre akit nem akarnak látni, hogy: *„Akkor gyere haza, mikor Csaba Görögországból!”* Vagyis soha. A székelyek népét később **Szent László** (ur.1077-1095) király az úzok és a kunok ellen Erdélybe költöztette. De kerültek székelyek korábban Baranyába, az Őrségbe és Pozsony vármegyébe is.
Mindezeket összefoglalva Piliscsaba névadója nagy valószínűséggel az utóbb tárgyalt X. századi Csaba vezér, a jenő törzs vezetője volt. A megyeri Duna átkelőt őrző jenő törzsi harcosok falvára utal Pilisborosjenő község helyneve is. Mindezen gondolatok nem **Attila király és Csaba (Irnik)** királyfi kisebbítéséről szólnak, csupán tárgyilagosságra törekszenek.

Radványi Béla

www.piliscsaba.hu/piliscsaba

A Csillagösvény bemutatása

2009. március 21-én szombaton, a tavaszi Napfordulón Szőnyi József a Pilisszántóért Egyesület elnöke a Polgármesteri Hivatal Tanácstermében bemutatta a Csillagösvényt ismertető, képekkel gazdagon illusztrált új kiadványt. A könyv nagy részét Szőnyi József írta, a csillagképeket Grandpierre Atilla csillagász ismerteti, grafikai szerkesztője Barcsik Géza, a zárszót pedig Szörényi Levente írta.

A Csillagösvény bemutatása - I. rész A sajtótájékoztató
A Csillagösvény bemutatása - II. rész Szőnyi József előadása a templomban
A Csillagösvény bemutatása - III. rész Az ösvényen
Csillagösvényen - Az igazság az augsburgi vereségről

magyarvagyok.com

Siklósi András versei

Isten oltalmában

Magyar sorsot adtál kemény életet
súlyos gondokkal kudarcokkal terhelsz
naponta megpróbálsz gyakran porba sújtasz
Keserűségemben mégis megvigasztalsz
küzdelmeimhez erőt és reményt adsz
fölsegítesz ha összeroskadok
Harcostársam meghitt barátom vagy
szelíden átölelsz ha mindenki elhagy
Feléd fordítom könnyes arcom
begyógyítod vérző sebeimet
Megvédesz ellenségeimtől
nem hagyod hogy irigyeim eltapossanak
s nem tűröd hogy sikereim elvakítsanak

Se pénz se hírnév nem pótolhat
gazdagságoddal senki se versenyezhet
hatalmaddal semmi sem ér föl
Jó vagy és igazságos bölcs és egyszerű
csodálatos és legyőzhetetlen
Lelked friss forrásánál megtisztulok
s föloldódom fenséges csöndedben
Nem félek többé a szenvedéstől
a halállal is bátran szembenézek
Végigjárom utam elszánt bizakodással
s föltámadok újjászületek
gyötrő bánatomat ragyogó örömre váltom

Légy velem örökké
fürössz meg szikrázó fényedben
és szüntelenül szeress
Bocsáss meg ha megsértelek
óvj meg a gonosz rontásától
űzd el a lidérces éjszakákat
szabadíts meg a Sátán csapdáiból

Hiszek benned belőled táplálkozom
nélküled nem is létezem
Nem én beszélek te szólsz általam
te dalolsz helyettem te írod verseim
Azért jöttem a világra
hogy egész életemben titkaid kutassam
s ezernyi poklon át eljussak hozzád
és minden tehetségemmel
dicsőségedet zengjem

Zakopane

Fehér óriások voltak a fák
és véres tányérból evett a nap
a hörgő szelek fejüket rázták
s felkorbácsolták az alvó havat

Másnap mosolygó meleg fűtött
belül mégis megfagyott a kedvem
mostoha sorsom messze űzött
világgá bujdosott árva lettem

Megtört a fény a hegyek csúcsán
fojtogattak a csendes kövek
sírva sírtam a lét határán
ahol az őrök halott szívek

Kövéren izzott szikrázott minden
gyémántos álmok futottak elém
Szaladt az idő röpült felettem
és tüzes nyilakat dobált felém

Hívott hogy én is suhanjak szálljak
legyek a társa végtelen útjain
de a semmiből nem nőnek szárnyak
zene se csendül tört hangszer húrjain

Illan az élet mint az árnyék
a vad sziklák közt torz halál nevet
Fennkölt kopár rémes a tájék
Valahol harang szól Engem temet

http://erdekesvilaglap.blogspot

Balázs Eszter

Káprázattól az illúzióvesztésig: a háború jelentései a Nyugatban

(1914. augusztus–1915. augusztus)

Az első világháborúval foglalkozó újabb szakirodalom kulcsfogalmai közé tartozik a mobilizáció, a demobilizáció, valamint a disszidenssség, amelyek segítségével könnyebben megérthetőnek tűnik a társadalom részvétele a háborúban, vagy például a háborús lelkesültség-kiábrándultság alakulása. A tanulmány először ebben az értelmezési keretben áttekinti az európai és a magyar értelmiség szerepét a háborús propagandában és ellenpropagandában, majd a háború reprezentációját elemzi a Nyugat című folyóiratban.

Az európai értelmiség „elköteleződésének" klasszikus példájaként az első világháborús szerepvállalását szokták emlegetni. Ez a meggyőződés elementáris erővel mutatkozott meg a háborút közvetlenül követő, az értelmiség felelősségét firtató vitákban. A felelősséget megfogalmazó, legismertebb esszé Julien Benda Az írástudók árulása című műve (1927), amely magyarul is megjelent és vihart kavart. A legújabb értelmiségi szakirodalom azonban, amelyet nem a felelősségre vonás, hanem a megértés sarkall, leszögezi – s ez természetesen az első világháborúra is érthető –, hogy „a háború, akárcsak minden nagy igazságtalanság, az értelmiség politikába való belépésének legfőbb mozgatórugója" (Prochasson, 2008: 276).

Az értelmiség mobilizációja két – nem mindig különválasztható – szinten ragadható meg. Először: sokan harcolni akartak és nem szellemi munkát végezni a hátországban. Adott esetben a társadalom antiintellektualizmusa is sarkallhatta őket, hogy bizonyítsák fizikai bátorságukat (például Franciaországban).

Másodszor a szellemi tevékenyég új irányát kell említeni. A háború, az egymás iránti gyűlölet az értelmiség – az írók, társadalom- és természettudósok, művészek – számára olyan volt, mint egy új, kísérletezésekre alkalmas nagy laboratórium (Prochasson, 2008: 277). Annak a felismerése, hogy a háború megváltoztatta az irodalmat, olyan erős volt, hogy már a háború alatt elkezdték tanulmányozni a változásokat, az irodalom és a háború kapcsolatát (a magyar sajtóban is).

A pacifista megalapozású értelmiségtörténet – és ez nemcsak az egykori szocialista országokra igaz – sokáig nem tudott mit kezdeni a háborús időszak ellentmondásaival: sem azzal, hogy milyen sokan vettek részt a háborús mobilizációban, sem azzal, hogy számos új szellemi és technikai újdonság is megjelent ekkor, valamint, hogy a nemzetközi szellemi élet is újjászerveződött. Természetesen igaz, hogy megjelent a hazafias militantizmussal szembeforduló disszidens szerep és magatartás is, ám az első világháború alatt mindössze néhány csoport vagy személy esetében.

Volt egy „minimális program”, amit még azok is teljesítettek, akik egyébként növekvő szkepticizmussal tekintettek a háborúra (Prochasson, 2008: 285). Berlinben és Bécsben jó néhányan azt ünnepelték, hogy a spirituális deficittel jellemezhető „háború előtti évek” végre véget érnek, mások a magyarokra és a szlávokra vonatkozó uralom kiterjesztését remélték. Oroszországban a szimbolista, misztikus és szlavofil irányzat az orosz – népi és elit – kultúra egyesítését remélte. Az olasz futuristák a háborúban, Leninhez hasonlóan, a társadalmi forradalom lehetőségét ünnepelték.

Ráadásul az értelmiségiek jelentős része a „háborús kultúra” alól sem tudta magát kivonni. Itt John Horne definícióját használom: a konfliktusnak alapvető, az ellenfél iránti gyűlölettel összefüggő jelentéséről van szó, ami nem egyenlő a háború alatti kultúrával (Horne, 1995).

Az értelmiségiek számára az elköteleződés legkonkrétabb formája a frontszolgálat volt, ezért nem véletlen, hogy az ilyen jellegű tapasztalat állt a háborús irodalom fókuszában, az életrajzi és az irodalmi „én” soha nem látott összeolvadását eredményezve. Egy 1924–1926-ban kiadott ötkötetes francia antológia ötszázhuszonöt elesett írót említ (Cru, 1929). A háború megtizedelte az egyes nemzetek szellemi elitjeit: Franciaországban, Nagy-Britanniában, Németországban az 1910-es évek egyetemi hallgatói közül estek el a legnagyobb számban, közülük sokan ugyanis altisztek voltak és egységeik élén jobban ki voltak téve az életveszélynek (Prochasson, 2008: 291-292).

Az értelmiségiek sokféleképpen köteleződtek el. A britek például előszeretettel szegődtek levelezőnek, tolmácsnak vagy cenzornak sajtóirodákhoz, propagandaszervekhez. Ausztriában a Kriegsarchivban külön szolgáltatás létezett a hősies elbeszélések összegyűjtésére (itt dolgozott Rainer Maria Rilke és a pacifista Stefan Zweig is).

A magyar értelmiség szerepvállalását már többen is vizsgálták (Balogh, 1977; József, 1969). Ezekben az elemzésekben azonban jobbára definiálatlan és egymással felcserélhető kategóriaként használták a pacifista és a progresszív fogalmát. Másrészt nem szenteltek figyelmet a mobilizáció–demobilizáció állandó dinamikájának, és annak sem, hogy milyen fórumokhoz – folyóiratokhoz, intézményekhez – kötődtek az egyes írók, és értelemszerűen a „hivatalos irodalom” fórumai is kimaradtak elemzésükből. Ivan Sanders (Sanders, 1985) és Joseph Held (Held, 1999) tanulmányaikban már a teljes magyar irodalmi életet vizsgálták, de néhány fontos kérdést ők is mellőztek. Például nem fordítottak figyelmet a kultúrák háborúja leírásának, vagy a „kultúra” és a „barbár” kifejezések használatának.

Tanulmányomban egyetlen fórum egyetlen évét tárgyalom: a Nyugat folyóiratban 1914 augusztusa és 1915 augusztusa között megjelent, kifejezetten a háborúval kapcsolatos elemzéseket. Bár a háború reprezentációi értelmezéséhez elengedhetetlen és gazdag forrás, a lapban megjelent riportokat, verseket és elbeszéléseket, valamint a frontról küldött leveleket csak akkor érintem, ha nélkülözhetetlenek az írók által elemzésekben megkonstruált, háborúval kapcsolatos jelentések értelmezéséhez.

Az elemzéseket a következők szerint csoportosítom: (1) a háború kitörésének hírét követő első reakciók; (2) az 1914 őszén megjelent írások a háború kulturális ellentéteiről, különös tekintettel Franciaország és Németország szembenállására; (3) az 1915 januárjától 1915 júliusáig megjelent elemzések, amelyek az európai szellemi élet képviselőinek mobilizációjával foglalkoznak.

Háború és kreativitás

A *Nyugat*ban 1914. augusztusban megjelent első reakciók többsége – számos európai reakcióhoz hasonlóan (Wohl, 1979; Stromberg, 1982) – a háborút mint kreatív erőt, a hétköznapi monotóniát megbontó, ugyanakkor kockázatos eseményt fogadja. Móricz Zsigmond úgy vélte „a fegyverzajban szárnyal a képzelet… s az ember úgy érzi az életet, mint soha”.[1] Bálint Aladár kritikus szerint a háború lehetővé teszi, hogy új, monumentális művészet szülessen:

> „Valami nagy nyugalom kell, hogy kövesse azt a határtalan nyugtalanságot, amely a világháború legfőbb oka. E nagy nyugalomnak, biztonságérzetnek megfelelő monumentális művészet bekövetkezését várjuk.”[2]

Még a szigorú esztétizálás híve, Babits Mihály is „kalandnak” – még ha veszélyes kalandnak is – nevezte a háborút, amely képes változást hozni, és ahol a férfi méltóságát érezheti.[3] Az októberben és novemberben közölt versei azonban már komoly kétségekről számolnak be: a kaland helyébe az aggodalom lépett.

Schöpflin Aladár, aki 1914 előtt az irodalmi szabadság és autonómia hirdetője volt a lapban, a fronttól való távolmaradást rosszul viselte. A következő, egymással ellentétes képeket használta katona öccséhez írott és a lapban közölt levelében: „aktívak” – „itthonmaradt tehetetlenek”, hasznosság – „fölöslegesség”, „élet” – „látszat/árnyék”.[4] Kosztolányi Dezső, azonos számban közölt versében *(Öcsém)* a frontra távozott öccséhez – Kosztolányi Árpádhoz – fűződő szoros kapcsolatáról írt megdöbbenéssel kijelentve: a játékháború valóságos háborúvá vált.[5]

Elek Artúr szintén a tehetetlenséget kárhoztatta, de nem általában, hanem az írókkal kapcsolatban, akiknek a tevékenysége a háború fényében játéknak tűnik:

> „Ne áltassuk magunkat: a dolgozók és alkotók nem mi vagyunk, hanem amazok, mert ezekben a napokban csak egyféle nyilvánulása az életnek méltó önmagához: a cselekvés.”[6]

E néhány reakció az áldozat kultúrájáról tanúskodik, amely az első világháborúban nagyon elterjedt volt az európai értelmiség körében (Audoin-Rouzeau & Becker, 2006: 114).

A háború első kommentátorai között fokozott lelkesedés jellemezte Balázs Bélát: a háború számára nem kevesebb volt, mint „szent háború”, „ami ilyen ész és érzékbontóan *nagy*, ami így túlnő látásunkon és ítéletünkön”.[7] Balázs már augusztusban frontszolgálatra jelentkezett. A *Nyugat* írói közt nem ő volt az egyetlen; ebben a kezdeti időszakban szintén a frontra került Halász Gyula (leveleit rendszeresen közölte a lap az októbertől elindított *Tábori posta* rovatában), Kertész István, Lengyel Géza, Tersánszky Józsi Jenő és Csáth Géza.

Kultúrák háborúja: Franciaország–Németország

Balázs Béla már említett írása egyben a „kultúrák háborújának" percepciója is volt, hiszen arra szólította fel a magyar szellemi élet képviselőit, hogy „Weimar" és „Párizs" közül az előbbi mellett döntsenek. Nemcsak Németország és Franciaország szembeállításáról van itt szó, amit a két főváros – azaz Berlin és Párizs – oppozíciója jobban kifejezett volna, hanem a „germán" és a „latin" kultúra ellentétéről. Balázs szerint a háború megadta a kegyelemdöfést a magyar frankofíliának : „Még a németek egy srapnelt sem lőttek Liege fölé, mikor a mi lelkünkben már elhamvadt Páris."

Balázs Bélát már a háború előtt a német kultúra iránti megkülönböztetett rajongás jellemezte, mert úgy vélte, az megújító hatással lehet a nála szegényesebbnek ítélt magyar kultúrára. Ebben az elképzelésében osztozott Lukács Györggyel, aki *Gall veszély* címmel 1911. decemberben a *Pester Lloyd*ban szembeállította a német és a francia kultúrát abból a szempontból, melyik tekinthető hasznosnak a magyar kultúra számára (Lukács, 1977: 562–569). Ezzel mindketten visszanyúltak Herder romantikus követőihez, akik először mondták ki a német és a francia kultúra szembenállását (Berlin, 1991: 307).

Balázs azonban nem egy az egyben utasította el a francia kultúrát; „csak" annak latin részét kárhoztatta. Azokat a francia írókat, akik a „német szellem" befolyása alatt állnak (szerinte ilyenek a *Nouvelle Revue Française* írói, például Paul Claudel, André Gide, Romain Rolland), dicsérte. Szerinte a magyar kultúra számára azért is fontos a német orientáció, mert hagyományosan a németek nyitottak más kultúrákra – ezt bizonyítja nemzetközi könyvpiacuk is –, a franciák ellenben nem.

1915 elején, már leszerelt állapotban, Balázs egyik levelében „misztikus patriotizmusát" (Ferro, 1999: 296) is felfedte Lukács György előtt (Fekete & Karádi, 1981: 583–584). A hasonló stílusban megírt *Menj és szenvedj te is* című naplójegyzetek első részleteinek publikálása azonban kenyértöréshez vezetett a *Nyugat*tal, amely nem volt hajlandó a háborús lelkesültségtől még mindig túláradó írásokat tovább közölni.[8] Ezekben keveredtek a racionalizmus, a polgári státusz és a liberalizmus visszautasításán nyugvó új esztétizmus, nietzscheiánus vonások, valamint a zsidóként ellentmondásosan megélt asszimiláció harmonikus beteljesítésének a vágya. Jelzésértékű a lap háborús mobilizációban való részvételére, hogy miközben a folyóiratban ekkor még jól megfért egymás mellett a háború szkeptikus megközelítése és a német kultúra felmagasztalása, a Balázs-féle „misztikus patriotizmust" a szerkesztők már sokallták.

Balázs Béla mellett mások is írtak a német kultúrát és erőnlétet magasztaló cikkeket a *Nyugat*ban. Felvinczi Takács Zoltán, aki a Szépművészeti Múzeum tisztviselője volt és rendszeresen szerepelt a lapban, a német harctér-festészet professzionalizmusáért lelkesedett.[9] Balázshoz és Bálint Aladárhoz hasonlóan a „Kultur" jótékony hatását méltatta a magyarok számára, amely a nyugati orientáció útja és mindezt szerinte még az is tetézi, hogy a németek ismerték fel először a magyar kultúra jelentőségét. Bálint a németek univerzalista nyitottságát dicsérte, amely – sugallta – előnyös a magyar kultúra külföldi népszerűsítése szempontjából is.[10] 1915 februárjában Schöpflin Aladár egy német és egy magyar értelmiségi közötti fiktív beszélgetést közölt, amelyben a felek a két nép kölcsönös barátságát, szolidaritását hangsúlyozták, és a beszélgetésbe a pángermanizmus dicsérete is belevegyült.[11]

Ezzel párhuzamosan a francia kultúra átértékelésére tett kísérletek is jelentkeztek a lapban. Az egyetlen polémia ebben az időben (amely válaszokat és viszontválaszokat is tartalmazott) a francia kultúráról zajlott Laczkó Géza és Szabó Dezső között. A dolog pikantériája, hogy mindketten az Eötvös Kollégium hallgatói voltak és 1914 előtt a francia irodalom, a francia kultúra lelkes hívei.

Laczkó, akit magával ragadott a háború iránti lelkesedés, lesújtó véleményt tett közzé 1915 januárjában a francia kultúráról.[12] Jóllehet nála ez az elutasítás nem járt együtt a német kultúra iránti odaadással, érvrendszere a német kulturális patriotizmuséval rokon, amely az angolokat és a franciákat individualizmusukért kárhoztatta. Laczkó szerint a francia nép individualista és önző; bizonyítékul ehhez irodalmi művek szereplőit sorakoztatta fel. Balázs Bélával ellentétben nem akarta elkülöníteni a francia kultúra latin részét, hogy ezzel a németesnek ítélt francia kultúrát elismerésre méltónak tudja beállítani: nála a francia kultúra totális és radikális elutasításáról van szó.

Laczkó Géza jó barátja és egykori osztálytársa, Szabó Dezső sietett a francia kultúra védelmére.[13] Megkérdőjelezte Laczkó módszerét (néhány irodalmi mű alapján felállított nemzetkarakterológia) és kifejezte sajnálatát, hogy azokhoz csatlakozott, akik a háborús ellenfelek kultúráját gyalázzák. Laczkó viszontválaszában a francia irodalom rajongójának vallotta magát és a szólásszabadságra hivatkozva kikérte magának, hogy ne mondhassa el a véleményét.[14]

Néhány író azonban már 1914 szeptemberétől hangoztatta a *Nyugat*ban a francia kultúra iránti töretlen vonzalmát. Fenyő Miksa mellett, aki 1914 őszén elsőként közelítette meg kritikusan az értelmiségiek mobilizációjának problémáját (hangsúlyozva, hogy bár „soha nem sejtett erővel érzi magyarságát", mégis „sok-sok gyöngédséget" érez azok iránt, akik ellen küzdeni kell),[15] Ady is így tett.[16] Franciaország iránti ragaszkodása azonban nem volt mentes a bírálatoktól: a „francia géniusz", melyet Anatole France testesít meg (1914-ig ő volt a folyóirat legtöbbet hivatkozott külföldi írója), szemben áll az ostoba és csúnya háborús Franciaországgal – írta. Néhány hónappal később szintén dichotmikus módon ábrázolta a francia fővárost (Párizs „női város", „új Athén"), amely megtestesíti az univerzalizmust, és magát az országot, amely elveti azt.

A szellemi élet képviselőinek mobilizációjáról

A háborúról szóló elemzések harmadik típusa – ezek többsége 1915 elejétől fogva jelent meg a lapban – kifejezetten az európai (olykor a magyar) értelmiségiek mobilizációjával kapcsolatos, és néhányan ezekben az írásokban már a háború legitimitását és célravezetőségét is nyíltan megkérdőjelezték.

Schöpflin Aladár 1914 novemberében szóvá tette, hogy a tudósok is részt vállalnak a nacionalista, háborúpárti diskurzus gyártásában, jóllehet tevékenységük eredendően internacionalista.[17] Az európai értelmiségiek meg akarják magyarázni a háborút, pedig nem tudják – mutatott rá Schöpflin –, de erre példának csak a háborús ellenfelek íróit hozza fel. Romain Rolland és Rudyard Kipling azért beszélnek a „német barbárságról", mert nem értik a háborút – szólt a kritika.

Egy hónappal később, rácsodálkozva a jelentős európai háborús könyvtermésre, arra a megállapításra jutott, hogy nem is annyira a szépirodalmi művek megjelentetésén van a hangsúly, hanem elsősorban azon, hogy filozófusok, természettudósok, történetírók, szociológusok, jogászok, közgazdászok, irodalmi kritikusok mind részt vettek ebben a hatalmas agitatív munkában.[18]

Schöpflin nem tett említést a német szellemi élet színe-java által jegyzett 93-ak nyilatkozatáról, amelyet a *Berliner Tageblatt* tett közzé 1914. október 4-én, és amivel először jelent meg a nyilvánosságban a német értelmiség elköteleződésének ténye a kulturális háborúban (Becker, 2008: 111; Audoin-Rouzeau & Becker, 2006: 118). Mindössze a magyar és a német tudomány elköteleződésében jelentkező különbséget húzta alá, rámutatva, hogy az előbbi nem eléggé elkötelezett és a háború értelmezését az újságírókra hagyja.[19]

A francia szellemi élet mobilizációját bizonyítandó, a főszerkesztő, Ignotus eredetiben közölte Edmond Rostand a *La Cathédrale* című versét.[20] (Eredeti nyelven művek közlésére csak kivételes alkalmakkor került sor a lapban.) Rostand a reims-i katedrális bombázása emlékére írta meg versét, jelezve, az esemény a „német barbárság" metaforája lett a franciák körében (Prost & Winter, 2004: 208–209). Ignotus nemhogy nem tartotta sokra a megrongált katedrálisnak emlékül állított költeményt, de Rostand-ra úgy tekintett, mint a francia kulturális háború elkötelezett hívére: azt mondta róla, hogy az ókori Tirteus „különbet írt volna" (azaz kevesebb túlzással) a németek barbárságáról. Ignotus ugyanakkor sem az angolok, sem a franciák kulturális értékeit nem vonta kétségbe, csak – ahogy ő maga mondta – mások megvetését bírálta náluk. Érve egyébként a német sajtóban gyakran előforduló sztereotípiákon nyugodott.

Lengyel Menyhért, aki 1914 előtt a berlini színházakban hatalmas elismerést szerzett, októberben már Jonathan Swiftre és Voltaire-re – azaz a háborús ellenfelek szellemi nagyságaira – hivatkozva a háború szkeptikus megközelítését képviselte a folyóiratban.[21] 1914 decemberét követően egyenesen demobilizáció mellett kötelezte el magát: a háborút abszurditásnak, anakronizmusnak tartotta.

1915 februárjában kezdte el közölni Ambrus Zoltán a háborúval kapcsolatos írásait a *Nyugat*ban, amelyek jelentős része az értelmiség háborús mobilizációját részletezte. Egyik első cikke annak a reménynek adott hangot, hogy az európai szellemi életet a háború után újból az objektivitás és a pártatlanság fogja jellemezni.[22] Ambrus – aki az 1890-es években franciás írói stílusáért ünnepelt író volt – ekkor már a német és a francia értelmiség megkülönböztetését hangsúlyozta az előbbi javára. Úgy vélte: a háborúpártiság főként a *középszerű* francia írókat jellemzi. A két kultúra közötti különbséget a hadseregek összetétele is bizonyítja: amíg az egyiket üzemi munkások alkotják, a másikat „apacsok", „a sötét arcbőrű katonákról" nem is beszélve.[23] A néhány *Nyugat*-írónál is megjelenő, a színes bőrű katonákkal kapcsolatos klisék a német sajtóban megjelenő sztereotípiákra épültek.[24]

Egy következő feljegyzésében Ambrus egyértelműen pesszimista mérleget vont az európai értelmiségiekről. Az összes olyan európai írót bírálta, aki a háborús propaganda szolgálatába állította tollát, mivel így írói hivatásukkal ellentétesen cselekszenek. Anatole France-t éppúgy közéjük sorolta, mint Thomas Mannt, Bernard Shaw-t és Gabriele d'Annunziót.[25] 1915. márciusban már a „háború plátói szerelmeseinek" nevezte az általa bírált írókat.[26]

Ugyanekkor, 1915 márciusában, már Schöpflin Aladár is elítélte az írók háborús mobilizációját: kritikával illette az általa korábban dicsőített német értelmiségieket – de bírálata még nem terjedt ki a magyar szellemi élet képviselőire, így saját magára sem.[27] Erre csak egy hónap múlva, áprilisban kerített sort egyik Hatvany Lajoshoz írt levelében, tehát nem a nyilvánosság előtt (Balogh, 2005: 156).

Kosztolányi Dezső volt az első, aki a mobilizáció problémáját a magyar szellemi életben olyan módon vizsgálta, hogy szembeállította az „új irodalmat" az „irodalmi reakcióval".[28] Úgy vélte, a háborús költészetnek van létjogosultsága, ha az új eszközökkel – a *Nyugat* eszközeivel – mutatja be a kataklizmát és mellőz minden pátoszt. Babits Mihály – aki a háború kezdete óta, egy már elemzett írását leszámítva, csak költeményeket közölt a lapban – nehezményezte, hogy a hazai szellemi életet az olasz háborús propaganda hangadóihoz hasonló, középszerű háborús költők uralják.[29]

Lengyel Menyhért az *Egyszerű gondolatok* című jegyzetben már nyíltan a „béke barátjának" nevezte magát, és a háborús államokkal szembeállította a békére áhítozó civileket.[30] A háborút támogató értelmiségieket egyenesen „szellemi hadseregszállítóknak" nevezte, akik „tollal hetvenkednek és szájjal hősködnek", és akiket meg kell különböztetni a katonákba lelket öntő, tisztességes íróktól. Miközben tehát jó páran már bírálták a hazafias lelkesedést, egyúttal azt is elismerték: a totális háború alól képtelenek magukat kivonni, azaz az úgynevezett minimális programot ők is teljesítik.

A disszidensség felé

Miközben a *Nyugat* írói már 1914 előtt szembesültek a közügyekbe való beleszólás dilemmájával (Balázs, 2009), a háborúban újból szembe kellett nézniük ezzel a kérdéssel, amely ekkor élesebb formában is jelentkezett. A *Nyugat* írói nagy érdeklődést mutattak ez iránt. 1915 tavasza fordulópontnak tekinthető: ettől fogva a lapban nem jelent meg olyan írás, amely a szellemi élet képviselőinek militarizálódását támogatta volna. A közügyekbe való beleszólás a kritikai érzék használatára és a mobilizáció megkérdőjelezésére vonatkozott, de egyelőre anélkül, hogy mindez a háborúval való éles szembefordoláshoz: disszidensséghez vezetett volna.

Az itt említett példák fontos állomásai annak az útnak, amit a *Nyugat* egy év alatt bejárt: a háborús lelkesedéstől, illetve a háború elfogadásától (kulturális mobilizáció) eljutott a demobilizáció artikulálásáig. A manicheánus látásmód, amely lehetővé tette a „civilizáció" szembeállítását a „barbársággal" – Franciaországgal vagy Angliával ellentétben, ahol elterjedt volt (Prochasson–Rasmussen, 1996: 9) –, alig jelentkezett a *Nyugat*ban. A magyar szellemi életben általában sem volt a háború megítélésével kapcsolatban konszenzus, és ezért itt, ellentétben Franciaországgal, a „szent egység" mítosza ki sem tudott kibontakozni.

Hatvany Lajos az európai értelmiségieket az igazság szolgálatára felszólító, *Harcoló betűk* című írásával – amivel megtörte hallgatását és a laptól való eltávolodásának is véget vetett –, illetve Babits Mihály háborúellenes versével, a *Játszottam a kezével* (mindkettő a *Nyugat* 1915. augusztusi számában jelent meg)[31] a folyóiratban már a disszidenséget is megjelent.

A *Nyugat*ban nem maradt szó nélkül az Ady és bírálói közötti, 1915 őszén kezdetét vett vita sem, amely újabb állomás volt az „új irodalom" és a hivatalosság polémiáiban.

www.mediakutato.hu

Kaffka Margit: Örökkön a mérlegen

Robotra megyek setét hajnalokon.
Húz egy láthatlan lánc, hajt a cudar porkoláb.
- (Ó, otthonmaradni most, selymes csendbe gubódzni,
Elszigetelődni, gyógyulni, lelkemen hallgatózni,
Vagy elutazni délre, heverni lanyha napon, -
Ilyesmi kellene nagyon!)
De nyakamba veti a csikorgó igát
És hajszol tovább a gaz porkoláb
Setét, fagyos, téli hajnalokon.

Szabad egy napom. Bezárkozom.
- Gond, pénz, gyerek - ma kinnreked, - s te vad való világ! -
- - - (És akkor jönnek régi órók, - sereg hiénák, - sírt rabolók;
És újrakezdik tépni lelkem, e némaságba bénulót,
És dulakodnak régi dolgok és öklelődznek régi szók.) - - -
- Milyen nyomorúság! -
»Kelj inkább, - zaklat a lelkem, - az ajkaid mind kitárd!
Menj! Vannak új színek, órák, dolgok, szavak, csaták.
Menj multakon, utakon, szíveden is át!«

Akkor a sokadalmakat keresem.
(Kötődöm, vizet zavarok, jövök-megyek.
- Be fontosak egyszerre piciny sikerek! -
Hír, vélemény, érdek, gyülekezet, - - - -
És emberek, emberek, - mennyi idegen!)
- De otthon - idegenekkel a kicsinyem.
Most sír utánam - és vár reám,
Minden perc vesztesége tán;
Pedig valóság csak ő, - a gyerek.

Már fájva, lihegve hozzásietek.
(Lecsapok játékaira, kérdezem, nézem;
Mint hogyha utólszor lehetne ma vélem,
- És ünnepet szentelek kis életében.) -
Játszítom estig, bujócskán nevetek.
- Dalolom a kiságyon: »Haj, levendula, - levendula ág!«
Nyájas, tarkbarka világ, - mesevirág,
Angyalka, - madár, - csillagseregek! - - - -
- »Ha elszúnnyad, a csendbe majd dolgozni lehet!«

Itt keverem tusakodva e sápatag színeket.
- («Írni világot, mely fennmarad!« - s nyűtt agyam zakatol.
Felmerül küzködve a kép és csonkán továbblohol.
- Jobb szónak, oszlatóbbnak - kell lenni valahol!)
Szót, oszlatót a mélyből kinlódva kényszerítek. - - - -
- Most kacajok ütnek az ablakon át! -
(Fejem lecsügged, - nincs tovább, - ma nem bírom tovább!)
Zene zümmög az utcán, kering farsangi világ,
Ölel, - dalol, - rajtam nevet: «Szegény beteg!»

Sötét hajnalba ébresztő óra csereg
Robotolni megyek.

Jane Austent megmérgezték?

Dátum: 2011. november 16., szerda, 7:53
Világszerte kevés szerző örvend akkora tiszteletnek és népszerűségnek, mint Jane Austen, akiről a detektívregényeket író Lindsay Ashford most azt állítja, korai halálát mérgezés okozta.

Austen népszerűsége mit sem hanyatlott, generációk olvassák újra és újra klasszikussá vált regényeit. 1817-ben, 41 éves korában bekövetkezett halála körülményeit ugyanakkor mindig is némi rejtély övezte: a szakértők nem tudták kideríteni, pontosan mi okozta korai halálát, bár elterjedt nézetek szerint rákban vagy Addison-kórban szenvedett. Ashford viszont azzal állt elő, hogy az írónő arzénmérgezésben hunyt el.

A The Guardian című brit napilap online kiadásában megjelent cikk szerint Ashford meglepő elméletét az Austen levelezésében talált utalásra alapozza.

A krimiszerző három éve Chawtonba, Austen falujába költözött, hogy ott dolgozzon új munkáján. A helyszínen Austen régi leveleit olvasgatva egy mondat gyanút keltett benne: "Határozottan jobban vagyok, látásom is javult kissé, ami eléggé megromlott, fekete és fehér és minden rossz színben". Mivel Ashford a krimijeihez elég sok kutatást végzett, a leírásból ráismert az arzénmérgezés tüneteire.

De ez még nem minden: az írónő kapcsolatba lépett az észak-amerikai Jane Austen Társasággal, amelynek elnökétől megtudta, hogy Austen egy másik múzeumban őrzött hajtincsét megvizsgálták, és az arzénteszt pozitívnak bizonyult. Ez persze még korántsem bizonyítja, hogy szándékos mérgezésről lett volna szó. Akkoriban ugyanis például gyógyszerként is alkalmazták az arzént.

"A kutatásaim alapján rendkívül valószínű, hogy arzént tartalmazó gyógyszert kapott. Ha az ember a tüneteit összehasonlítja az arzénmérgezés tüneteivel, bámulatos egyezést talál" - idézte Ashfordot a guardian.co.uk.

A krimiszerző azonban nem állt le a bizonyítékok gyűjtésénél. Egy olyan regényen dolgozik, amely arra az ötletre épül: mi van, ha Austent meggyilkolták.

(MTI)

Csoda Szarvason

Dátum: 2011. július 26., kedd, 12:30

Amikor útjára indult a Vers a víz fölött programsorozat a Szarvasi Vízi Színház színpadán, talán senki nem mert álmodni arról, milyen sikerszériát fut majd be. Napjainkban egymást érik a kétségbeejtő hírek az irodalom és a kultúra helyzetéről, a kultúra iránti igény folyamatos mélyrepüléséről. A statisztikákat olvasgatva, miszerint Magyarországon a lakosság 60%-a egy év alatt egyetlen könyvet sem olvas el, bizony, nem túl rózsás a helyzet. S eközben egy Békés megyei városban megtörténik a csoda.

A közel 18 000 lakost számláló (bár ne feledkezzünk meg a turistákról sem) településen minden egyes nap legalább száz ember iktatja be az esti programjába a kulturális szórakozást: Adyt, Örkényt vagy József Attilát hallgat a Holt-Körös partján. Csáth Géza és Wass Albert műveiért több mint kétszázötvenen látogattak el a vízi színházba. Valami történt, valami megmozdult Szarvason.

Ezeknek a verses, olykor prózaesteknek kialakult egy törzsközönsége, közel ötven ember estéről estére ott ül a nézők között. Ne feledjük, ez azt jelenti, hogy minden nap egy órán keresztül tömény irodalmat szívnak magukba! A szűk egy hónap alatt nemcsak a műveket és előadókat ismerték meg, hanem egymást is: egy-egy program után gondolatot cserélnek, vitatkoznak, beszélgetnek. Irodalomról, művészetről. A Vers a víz fölött rendezvénysorozat elérte a célját.

A felolvasó estek, melyeken Kosztolányi, Radnóti és Villon is terítékre kerül majd a Békés Megyei Jókai Színház művészeinek előadásban, minden nap 20 órakor kezdődnek, s augusztus 18-ig folyamatosan várják az érdeklődőket Szarvason, a vízi színházban.

Hegedüs Géza
Világirodalmi arcképcsarnok

RÖVID ELŐSZÓ

Aki a világirodalom évezredeinek remekírói közül próbál arcképcsarnokot összeállítani, eleve tudja, hogy befejezhetetlen munkára vállalkozott. Hiszen ez olyan, mintha egy képzőművészeti múzeumban kívánnánk felhalmozni a világ valamennyi fontos festményét. Az anyag végtelen, a helyiség véges.

Szűkös gyűjteményünk tehát megelégszik az európai irodalmi kultúrával, ennek nyugat-ázsiai, főleg kis-ázsiai előzményeivel, valamint Észak-Amerika angol nyelvű irodalmával.

Természetesen így is igen hiányos a gyűjtemény. Hiszen az ókori görög és latin kultúrából egyenként is legalább 100 arcképre telnék. A középkori vallásos és lovagi költészet külön-külön is kötetet töltene be. Ezekből is meg kellett elégednem ízelítővel. Talán természetes is a szűkös lehetőségek folytán, hogy a viszonylag bővebb anyag az utóbbi ötszáz éven belül, a reneszánsz óta eltelt újkori gazdagságból került ki. Ez is alapos válogatás alapján. A válogatás milyensége felől lehet vitatkozni az összeállító-szerző szempontjairól. Hiszen nincs mértékegységünk az irodalmi értékekre. A szépséget, a szerkesztés milyenségét, a nyelvi gazdagságot se kilóra, se méterre nem lehet mérni, egymással nem lehet összehasonlítani. A válogatásnál tehát okvetlenül döntően közrejátszik a válogató egyéni ízlése. Persze vannak kihagyhatatlanok, akiknek nagy híréről a sose olvasók is tudnak. Homérosz *(aki talán nem is élt),* Dante, Goethe *és még néhány túl nagy hírű, már szinte mesebeli alak. Ezeket nem a válogató válogatta ki, hanem irodalmon kívüli hírnevük.* Shakespeare *is kihagyhatatlan, minthogy a drámaíróknak is benne kell lenni a névsorban, és ő a fő drámaíró, mellette még* Szophoklész *és* Schiller *is csak másodsorban következik. Talán tíz vagy tizenkét ilyen példa is akad. A többség azonban "ízlés dolga", mármint a válogató ízléséé. Hogy a spanyoloknál miért* Calderón *és nem* Lope de Vega, *a francia klasszikusoknál miért* Racine *és miért nem* Corneille, *hogy a norvégoknál miért* Ibsen *is,* Björnson *is? Erről ugyan lehet vitatkozni, de az ellentmondók is azért vitatkozhatnak, mert nekik más az ízlésük. Ámde, ha az olvasó nem azonosítja magát a szerzővel, hanem magában vagy mások füle hallatára is ellentmond neki, az is hasznos, hiszen ezzel maga előtt tisztázta, értelmezte saját véleményét. Ez a könyv azzal is ismeretet terjeszt, ha elmondja, amit ő maga tud vagy tudni vél. De azzal is ismeretet terjeszt, ha vitára ingerel. Régóta van egy latin közmondás:* "Disputa fert mundum", *azaz magyarul:* "Vitatkozás viszi előre a világot".

Egyébként, ha minden kedvezően alakul, az idei karácsonyra a VILÁGIRODALMI ARCKÉPCSARNOK újabb kötete is napvilágot lát további száz portréval azok közül, akiknek a mostani kimaradását leginkább fájlalja a szerző, s vélhetőleg az olvasó is. Ez a könyv, amelyet kezében tart az olvasó, némiképpen tanítani is akar, de mégis szépirodalom, aminek nemcsak a tudat bővítése a célja, hanem az is, hogy szórakoztasson, jó esetben gyönyörködtessen. Hátha sikerül.

Ezzel ajánlja az olvasóknak, nem is szerényen, könyvét

a szerző.

Január végére készülhetnek el a Márai-program pályázatai

Dátum: 2011. január 25., kedd, 17:53
Várhatóan január végére készíti el a könyvkultúra támogatását célzó, évi 1 milliárd forintos kerettel induló Márai-program pályázati kiírásait a Nemzeti Kulturális Alap (NKA) két frissen létrejött ideiglenes kollégiuma - jelentették be a testületek vezetői keddi budapesti sajtótájékoztatójukon.

A nagyszabású könyvszakmai program lebonyolítása az NKA 10 fővel felálló Márai Szépirodalmi Ideiglenes Kollégiumának és 8 fős Márai Tényirodalmi Ideiglenes Kollégiumának a feladata lesz. Mint Szörényi László, a szépirodalmi Márai-kollégium vezetője elmondta, a két testület január 20-án alakult meg, egyéves mandátummal.

Beszámolója szerint a Márai-program keretében 680 magyarországi és határon túli magyar könyvtár gyarapíthatja állományát magyar nyelvű szépirodalmi, ismeretterjesztő és ifjúsági könyvekkel. A két testület évente kétszer tesz közzé egy-egy 500 címből álló kötetlistát, melyre egyenlő arányban válogathatnak köteteket a kiadók által felajánlott címekből. A Márai-program pályázataira 2011-ben a kiadók nyilvános könyvesbolti forgalomban lévő magyar nyelvű kötetekkel pályázhatnak, melyek között nem szerepelhet többek között tankönyv vagy szórakoztató irodalom. A pályázóknak a kiskereskedelmi árhoz képest legalább 25 százalékos engedményt kell vállalniuk, és fedezniük a könyvek szállításának költségeit.

Szörényi László hozzátette, a félévente közzétett 500-as listákon 150 cím A nemzeti kultúra minimuma elnevezésű csomag része lesz, melyet mindegyik kedvezményezett könyvtár megkap, a fennmaradó keretből pedig szabadon választhatnak majd a könyvtárvezetők.

Szörényi László az MTI érdeklődésére elmondta, hogy a Márai-programon keresztül az első könyvek várhatóan ősz elejére kerülhetnek a könyvtárakba.

A kollégiumok első feladata a Márai-program 2011. első félévi pályázati kiírásának elkészítése lesz. Császtvay Tünde, a tényirodalmi Márai-kollégium elnökének elmondása szerint a dokumentum szövege még nem született meg, mert néhány kérdés még eldöntésre vár.

Viták övezik például, hogy a kiadók pályázhassanak-e három évnél régebben megjelent kötetekkel, de az első kiírásnál várhatóan még nem lesz ilyen értelmű korlátozás - vélekedett Császtvay Tünde, hozzáfűzve azonban, hogy 2013-ra már csak új kiadványokat ajánlhatnak majd a könyves cégek.

A Márai-program költségvetéséből évi 40 millió forint jut a magyar nyelvű alkotók számára kiírt Márai alkotói támogatásokra, míg a kommunikációs részprogram keretein belül 95 millió forintot szánnak a kezdeményezés népszerűsítésére, honlapjának létrehozására, író-olvasó találkozók szervezésére. Az alprogramok lebonyolítása szintén a két ideiglenes kollégium hatáskörébe tartozik.

A tervek szerint a projektben később helyet kap a Publishing Hungary elnevezésű részprogram is, amelyből magyar műveket megjelentető külföldi kiadókat támogat, fordítói ösztöndíjakat ír majd ki az NKA. A Publishing Hungary elindulásának időpontjáról a két kollégiumi elnök egyelőre nem tudott tájékoztatást adni.

Zentai Péter László, a Márai-program kommunikációjában is szerepet vállaló Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének igazgatója elmondta, az áprilisi Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál és a júniusi Ünnepi Könyvhét között új rendezvénysorozat elindítását tervezik a könyvkultúra népszerűsítésére, de a legfontosabb feladat jelenleg a pályázati kiírások közzététele. "Egyelőre azt sem tudjuk, hogy 80 év után először fizetnünk kell-e a könyvhét során igénybe vett fővárosi közterületért" - jegyezte meg.

Újságírói kérdésre válaszolva Szörényi László megjegyezte, a - szépirodalmi és ismeretterjesztő munkák kiadását, valamint magyar irodalmi művek idegen nyelvre fordítását támogató - Magyar Könyv Alapítvány jelenlegi formájában áprilisig megszűnik, a folyamat részleteiről a kultúrát felügyelő Nemzeti Erőforrás Minisztériumtól várnak tájékoztatást.

(MTI)

.muvesz-vilag

John Donne: Ájtatosságok fontos alkalmakra XVII. meditáció

Senki sem különálló sziget;
minden ember a kontinens része,
a szárazföld egy darabja;
ha egy göröngyöt mos el a tenger,
Európa lesz kevesebb,
éppúgy, mintha egy hegyfokot mosna el,
vagy barátaid házát, vagy a te birtokod;
minden halállal én leszek kevesebb,
mert egy vagyok az emberiséggel;
ezért hát sose kérdezd kiért szól a harang:
érted szól.

(Sőtér István fordítása)

A Magyar Irodalmi Hírlevelet szerkeszti: Fenyvesi Miklós

Email: fextralitera@gmail.com

http://miklos.fenyvesi.reszesedj.hu/_magyar_irodalmi_hirlevel

Terjeszti a Kárpáti Harsona

http://www.karpatiharsona.info